
Vlaams Memorandum 'Geweld in vertrouwensrelaties'

Inzake geweld (op vrouwen) zijn er een aantal internationale relevante teksten en definities, o.a.:

- het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie ten opzichte van vrouwen (18 december 1979);
- de VN-Verklaring inzake de uitbanning van het geweld tegen vrouwen (december 1983);
- de teksten van de vierde Wereldvrouwenconferentie van Peking van 1995 (Verklaring en Actieplatform¹).
- Ook de Raad van Europa heeft een aantal basisteksten, o.a. Actieplan ter bestrijding van het geweld tegen vrouwen van 1997, een Aanbeveling van het Comité van Ministers aan de lidstaten over de bescherming van vrouwen tegen geweld van 2002² en de oprichting van een Task Force in 2005-2006.

In navolging van de Europese Commissie verstaan we onder geweld:

"Elke handeling (of dreiging daarmee) die het zelfbeschikkingsrecht de zelfontplooiing en de lichamelijke integriteit van personen aantast."

"Geweld binnen vertrouwensrelaties betreft geweld dat plaatsvindt tussen mensen die in een nauwe, belangrijke relatie met elkaar staan of stonden."

---

¹ **Hoofdstuk D: Geweld jegens vrouwen; § 113:** Onder "geweld jegens vrouwen" wordt verstaan elke daad van geweld op basis van gender, die resulteert of kan resulteren in lichamelijke, seksuele of psychologische schade aan of lijden van vrouwen, met inbegrip van de dreiging met dergelijke gewelddaden, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, ongeacht of dit plaatsvindt in het openbaar of in de privé-sfeer,...."

<http://www.emancipatie.nl/documenten/emb/dce/algemeen/thema/platform/112.htm>

Hoofdstuk D, paragrafen 112-123.

² Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence; Appendix to Recommendation Rec (2002)5:

Definition Violence against Women:

1. For the purposes of this recommendation, the term "violence against women" is to be understood as any act of gender-based violence, which results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion, or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or private life. This includes, but is not limited to, the following:
  - a. violence occurring in the family or domestic unit, including, *inter alia*, physical and mental aggression, emotional and psychological abuse, rape and sexual abuse, incest, rape between spouses, regular or occasional partners and cohabitants, crimes committed in the name of honour, female genital and sexual mutilation and other traditional practices harmful to women, such as forced marriages;
  - b. violence occurring within the general community, including, *inter alia*, rape, sexual abuse, sexual harassment and intimidation at work, in institutions or elsewhere trafficking in women for the purposes of sexual exploitation and economic exploitation and sex tourism;
  - c. violence perpetrated or condoned by the state or its officials;
  - d. violation of the human rights of women in situations of armed conflict, in particular the taking of hostages, forced displacement, systematic rape, sexual slavery, forced pregnancy, and trafficking for the purposes of sexual exploitation and economic exploitation.

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2002\)5&Language=lanEnglish&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2002)5&Language=lanEnglish&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864)

"Intrafamiliaal geweld is elk dwingend en/of intimiderend gedrag, dat uitgeoefend wordt tegenover een gezins- of familielid of (ex-) intieme partner en dat gepaard gaat met geweld of dreiging met geweld en een langdurige invloed heeft op het gezin of individuen in het gezin."

Op federaal niveau

vermelden we volgende definities inzake partnergeweld en intrafamiliaal geweld:

- Partnergeweld

NAP 2004-2007: *"Geweld in intieme relaties is een geheel van gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de andere te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit aantasten. Dit geweld treft niet alleen het slachtoffer, maar ook de andere familieleden, waaronder de kinderen. Het is een vorm van intrafamiliaal geweld.*

Meestal zijn de daders van dit geweld mannen en slachtoffers vrouwen. Geweld in intieme relaties in de privé-sfeer is een uiting van de ongelijke machtsverhoudingen die in onze samenleving nog steeds bestaan tussen vrouwen en mannen."

- Intrafamiliaal geweld

College van Procureurs-Generaal, 2006: *"Iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld tussen echtgenoten, samenwonenden of personen die hebben samengewoond en tussen wie een affectieve band bestaat of bestaan heeft."*

In dit memorandum leggen we de focus op geweld binnen vertrouwensrelaties en dit vanuit de genderinvalshoek.

Geweld binnen vertrouwensrelaties kan bijvoorbeeld gaan om:

- Partnergeweld, intrafamiliaal geweld (ook bij allochtonen, holebi's,...)
- Kindermishandeling
- Kinderen als getuige van geweld
- Geweld tussen broers en zussen
- Oudermishandeling
- Ouderenmis(be)handeling
- Eergerelateerd Geweld
- Pesten
- Mobbing of geweld op de werkvloer
- Stalking
- Geweld door zorgverstrekkers en hulpverleners
- ...

Aangezien het thema geweld in het Vlaams regeerakkoord 2009 "Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame en warme samenleving"³ nauwelijks

---

³ http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1247734278469&pagename=Infolijn%2FView

Het thema geweld komt in de marge aan bod op p. 63 bij d. Gezins- en opvoedingsondersteuning ... "Intrafamiliaal geweld en geweld op kinderen zijn zaken die we niet tolereren. We nemen initiatieven die hierop gepaste antwoorden bieden. We voeren het maatschappelijk debat over het kader waarbinnen hulpverlening noodzakelijk geacht wordt..."

aanwezig is, vraagt de Vrouwenraad hieromtrent extra inspanningen vanwege de Vlaamse overheid in de legislatuur 2009-2014. Deze extra inspanningen situeren zich op volgende domeinen:

1. Structureel, gecoördineerd en continu beleid inzake uitroeiing van geweld binnen vertrouwensrelaties

- Blijvende erkenning van de problematiek als een politieke prioriteit en samenwerking Vlaamse gemeenschap met de andere beleidsniveaus.⁴
- Eenduidigheid in de afbakening, definiëring en hantering van de begrippen, bij de verschillende beleidsniveaus en instanties.⁵
- Investeren in gecoördineerd beleidsvoorbereidend wetenschappelijk onderzoek op basis van een geïntegreerde benadering naar het voorkomen, de onderliggende dynamieken en de aanpak van het geweld, toegespitst op de verschillende deelthema's.
- Registratie in bestaande cliëntregistratiesystemen van de CAW's en andere hulpverlening en het bijhouden van statistieken m.b.t. tot het geweld binnen vertrouwensrelaties. Dit zowel m.b.t. slachtoffers als plegers.
- Opmaak van een doelgericht Vlaams Actieplan, afgestemd op en in samenspraak met het Nationaal Actieplan.⁶
- Samenwerking en gestructureerd overleg binnen de gemeenschappen en over de verschillende departementen (onderwijs, welzijn, binnenlandse zaken, justitie, gelijke kansen, ...) heen.
- Samenwerking en gestructureerd overleg d.m.v. relevante provinciale en/of lokale platformen zodat kennis kan gedeeld en expertise kan gebundeld worden en provinciale en/of lokale projecten worden ondersteund.

2. Sensibilisatie & Preventie

- Gericht informeren en sensibiliseren rond de verschillende deelthematieken, met hierbij een bijzondere aandacht voor jongeren en kwetsbare groepen (zoals bijvoorbeeld - allochtone - vrouwen) -> dit i.s.m. betrokken actoren en de federale overheid en via verschillende wegen (onderwijs, media, welzijn, gelijke kansen) met daarenboven aandacht voor interculturele aspecten en interculturele communicatie.

⁴ In het kader van de initiatieven van de Raad van Europa werd België verzocht om een centraal steunpunt te voorzien, verzekerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Het Instituut/steunpunt is verantwoordelijk voor de uitvoering van de nationale actieplannen.

⁵ Bij wijze van voorbeeld verwijzen we naar de twee federale omzendbrieven aangaande het strafrechtelijk beleid inzake intrafamiliaal geweld en partnergeweld van 2006. De eerste omzendbrief, de zogenaamde COL 3 spitst zich toe op de definities en het belang van een eenvormige identificatie en registratie door politie en parket en de COL 4 gaat dieper in op het belang van de concrete aanpak van partnergeweld en de afstemming tussen de politionele en gerechtelijke actoren.

⁶ Inzake (intra)familiaal geweld zijn de laatste jaren door de overheid een aantal maatregelen genomen: Nationaal Actieplan van Geweld tegen Vrouwen 2000-2004; Nationaal Actieplan Partnergeweld (2004-2007); Nationaal Actieplan inzake de strijd tegen het Partnergeweld 2008-2009; Omzendbrieven vanuit Justitie rond intrafamiliaal geweld en partnergeweld 2006; Omzendbrief van Vlaams Departement Welzijn juli 2006 waarin de CAW's specifieke opdrachten kregen rond het thema partnergeweld.

- Voortbouwen op de groeiende aandacht die bestaat m.b.t. de thematiek geweld, deze ondersteunen en stimuleren. vb. Witte Linten Campagne
- De preventieve aanpak rond (intra)familiaal geweld is momenteel beperkt tot fragmentaire acties op het lokale niveau. Vanuit de overheid zouden gestructureerde preventiecampagnes moeten worden gevoerd en in het sociaal-culturele en onderwijsdomein moet aandacht besteed worden aan een constructieve, geweldloze manier op basis van gelijkheid om te communiceren met elkaar. De Vlaamse overheid moet ook een gezamenlijke aanpak (vanuit de relevante bevoegdheidsdomeinen) hierover uitwerken met de bedoeling om tot een coherent beleid te komen. Verder merken we op dat er een onevenwicht is in de aandacht vanwege de overheid voor de diverse vormen van geweld in vertrouwensrelaties. De meeste aandacht gaat immers naar (intra)familiaal geweld. Een stand van zaken van overheidsmaatregelen, van initiatieven en aanbevelingen vanuit het middenveld, is nodig en vervolgens overleg om tot een gecoördineerd beleid te komen.

Slechts op deze manier kan men een duurzame mentaliteitsverandering teweeg brengen.

3. Opvang voor slachtoffers & plegers

- Duidelijk en laagdrempelig onthaal voor slachtoffers en plegers (bv. uitbouw en ondersteuning van de steunpunten intrafamiliaal geweld bij de CAW's, centrale noodnummers⁷,...) en duidelijke interculturele informatie over hun rechten en plichten als ouder en de hulp waar ze recht op hebben.
- Bestaand begeleidings- en hulpverleningsaanbod optimaliseren⁸ en uitbreiden, niet enkel residentieel maar ook ambulante. Dit niet enkel voor meisjes en vrouwen maar ook voor jongens en mannen (maar wel in verhouding tot de cijfers), en zowel voor slachtoffers als plegers. Daarbij dienen bestaande wachtlijsten weggewerkt te worden. De betrokken actoren op de eerste lijn zijn de CAW's en op de tweede en derde lijn de geestelijke gezondheidszorg.
- Bestaand begeleidings- en hulpverleningsaanbod differentiëren en op elkaar afstemmen (ook hier belang van samenwerking), met bijzondere aandacht voor de systemische visie/aanpak (relaties, gezinnen,...).
- Naar analogie met de Samenwerkingsovereenkomst Slachtofferzorg, pleiten we voor een gelijkaardige overeenkomst tussen de federale overheid en de gemeenschappen met betrekking tot dader/plegerbegeleiding. Het aanbod moet uitgebouwd worden zowel binnen een gedwongen als binnen een vrijwillig kader.

⁷ Zoals GAMStelefoon, kinder- en jongerentelefoon, 106, tele-onthaal, mobbingtelefoon, tel ouderenmisbehandeling; Medet-foon,...

⁸ Bijvoorbeeld: ruim tien jaar geleden kwam er tussen de federale overheid (Justitie en Binnenlandse Zaken) en de Gemeenschappen (Welzijn) het samenwerkingsakkoord Slachtofferzorg tot stand. Dit akkoord formuleert de taken en bevoegdheden van verschillende departementen inzake de begeleiding, opvang en informatieverstrekking aan slachtoffers van een misdrijf. Concreet kan het slachtoffer van een misdrijf voor eerste opvang terecht bij slachtofferbejegenaars van de politie; voor vragen rond emotionele ondersteuning, juridische en administratieve aspecten bij de CAW's; voor vragen over hun positie binnen de gerechtelijke procedure, over het verloop van de strafrechtspleging en over de mogelijke strafuitvoering bij slachtofferonthaal van justitiehuisen. Slachtoffers ervaren deze bevoegdheidsverdeling als ondoorzichtig en ingewikkeld. Bovendien is er sprake van ongelijke toegang tot deze opvang- en begeleidingsmogelijkheden. (Bron: Het CAW komt op voor kwetsbare mensen. Memorandum Vlaamse verkiezingen 2009).

- Speciale aandacht voor extra kwetsbare groepen inzake de geweldsproblematiek:
  - Kinderen die getuige zijn van het geweld
  - Zwangere vrouwen
  - Allochtonen
  - Vluchtelingen
  - Asielzoekers
  - Mensen zonder papieren
  - ...
- Een laagdrempelige psychosociale ondersteuning van partners en gezinnen die geconfronteerd worden met relatieproblemen, relatiebreuken en scheiding: de verdere uitbouw van de integrale hulpverlening.⁹

4. Vorming & opleiding

- Professionals genderneutrale vormingen en bijscholingen aanbieden in open en gesloten aanbod om de problematiek te leren detecteren a.d.h.v. signalen en patiënten/cliënten gepast door te verwijzen waar nodig.
- De problematiek opnemen in het basisleerprogramma van zorgverstrekkers en professionelen die beroepshalve met deze thematiek in aanraking kunnen komen (verpleegkunde, vroedkunde, geneeskunde, criminologie, rechten, maatschappelijk werk,...) met speciale aandacht voor een gepaste attitude t.a.v. de problematiek.
- Uitwisselen van bestaande methodieken met aandacht voor de interculturele context.
- Opmaak en gebruik van gestandaardiseerde signaallijsten, checklisten, screenings- en eventueel risicotaxatie-instrumenten
- Financiële middelen voorzien voor de vorming van hulpverleners m.b.t. de rechten en plichten van slachtoffers en daders (+ verblijfsstatuten).

Voor volgende deelthema's inzake geweld in vertrouwensrelaties verwijzen we naar vroegere aanbevelingen

- [Ouderenmis\(be\)handeling](#) (pdf – 320kb)
- [Seksueel misbruik door professionals in de gezondheidszorg en in de hulpverlening](#) (pdf-145kb)

⁹ Wordt nu al toegepast in het algemeen welzijnswerk: " Kenmerkend voor het algemeen welzijnswerk is de integrale benadering van de hulp waarbij we oog hebben voor de verschillende levensdomeinen waarop de hulp zich kan richten zoals het materiële, het administratieve, het relationele en psychische domein. Zo is er aandacht voor de verwerking van scheiding, de twijfels, de opvoeding van kinderen, het wonen, het werk, de financies, het sociale netwerk, (...). Een integrale benadering vraagt ook dat de hulpverlener open staat voor processen die zich binnen de hulpverlening kunnen voordoen en voor de onderliggende verwevenheid van hulpvragen. Zo kan een relatief eenvoudige vraag naar informatie over scheiding evolueren naar een vraag om zicht te krijgen op wat er mis loopt in de relatie. Een relatiebegeleiding kan partners ondersteunen om hun relatie terug op het spoor te krijgen. Maar ook in een relatiebegeleiding kunnen partners geconfronteerd worden met patronen die ze hebben meegekregen uit hun kinderjaren en die doorspelen in hun huidige relatie. Kenmerkend voor hulpverleningsprocessen is dat er telkens nieuwe verhalen op de voorgrond kunnen treden die van belang zijn om problemen op te lossen. Het is eigen aan de hulpverlening binnen het algemeen welzijnswerk om flexibel in te spelen op de vraag en noden van de cliënt."